

ارزیابی آثار اجتماعی بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده

(پژوهش موردی: بافت فرسوده شهرستان اردبیل)

حمید لطف‌الهیان*

۱- دانشجوی دکتری، جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران، hamid_19732002@yahoo.com

چکیده

امروزه در خصوص تهیه طرح‌های بازسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری به‌ویژه در بحث توانمندسازی، انجام مطالعات اجتماعی عمیق و کارآمد و ساخت شاخص‌های کاربردی موضوعی بسیار جدی و حساس می‌باشد. به طوری که اجرای هر طرح بازسازی بافت فرسوده بدون دقت لازم در مطالعات اجتماعی آن، به نتیجه نهایی و مؤثر نخواهد رسید. نوسازی و ساماندهی بافت با ارزش و تاریخی شهر اردبیل به دلیل ارزش‌های نهفته و ماندگار معماری برخی از بناها، فضاهای عمومی و نیز سایر ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی درون آن، به همراه بافت‌های فرسوده میانی و حاشیه‌ای شهر، موجب ارتقاء کیفیت محیط شهری و شرایط زیست شده و فضای اندیشه، تأمل و تعامل بین انسان و جامعه و جامعه و فضا را مجدداً احیا می‌نماید. ارزیابی مطالعات اجتماعی بافت فرسوده شهر اردبیل حکایت از آن دارد که به مباحث اجتماعی در این مطالعات، توجه جدی و فراگیر نشده و در سطح بسیار نازل به این مباحث پرداخته می‌شود. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد جهت تحقق طرح‌های شهری در این بافت‌ها، بایستی به تنوع اجتماعی، نهادها، قواعد و رفتار و مشارکت عمومی توجه نمود.

واژه‌های کلیدی: بافت فرسوده، بهسازی، نوسازی، آثار اجتماعی، شهرستان اردبیل.

۱- مقدمه

مقوله بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری در ایران از زمانی مطرح شد که قابلیت زندگی در بسیاری از بافت‌های مرکزی و میانی شهرها از جنبه‌های مختلف کالبدی، ساختاری، اجتماعی و محیطی دچار نقصان گردید و شرایط سکونت در این بافت‌ها با نیازهای زندگی کنونی مطابقت خود را از دست داد و کارکردهای موجود بین عناصر درونی این بافت‌ها (یعنی انسان و فعالیت) با یکدیگر و نیز مناسبات و تناسبات این عناصر با سایر عناصر ذریبط (در سطح کل شهر) دچار آسیب و خدشه گردید. برآیند این موضوع در قالب ایجاد بافت‌هایی با جایگاه و منزلت اجتماعی نامقبول و کم ارزش در شهرها نمودار گشت. از مشخصه‌های مهم این بافت‌ها می‌توان به آسیب‌پذیری آن‌ها در برابر حوادثی مانند زلزله، فقدان کارایی شبکه گذراندی و دسترسی، محرومیت از دسترسی مطلوب به خدمات عمومی، کمبود سطوح فضاهای باز، نحوه نامناسب دفع فاضلاب و ... اشاره نمود که در مجموع کیفیت ناپایدار زندگی شهری و بافتی غیرسالم را معرفی می‌کند.

در پژوهش‌های شهری اهمیت عوامل اجتماعی و لزوم انجام مطالعات اجتماعی و پیوند مؤثر آن با سایر مقوله‌های طرح توسعه شهری کاملاً بدیهی است، ولی در عمل بیشتر طرح‌ها و برنامه‌های شهری، بخش مطالعات اجتماعی در همان مرحله بررسی وضع موجود متوقف شده و بصورت مطالعه‌های تجربیدی و جدا از مطالعات اقتصادی، حمل و نقل، تأسیسات شهری و مطالعات کالبدی باقی مانده است. در صورتی که در یک برنامه‌ریزی شهری مطلوب و حساب شده می‌بایست اثرات متقابل متغیرها و نتایج خاص هر مطالعه در ارتباط با سایر جنبه‌های مطالعاتی و موضوعات مختلف شهری مورد بحث و بررسی قرار گیرد. همچنین یکی از مهمترین ارکان و اصول اساسی توسعه پایدار، پایداری و بالندگی جامعه شهری می‌باشد که این